

XXVII. kapitola

O identitě a různosti

+ kn I, kap. IV, §§ 4-5
kn II, kap. I, §§ 11-12 (a)

§ 1. V čem spočívá *identita*. – Jinou příležitostí, které se mysl často při srovnávání chápe, je sama jsoucnost věci; když uvažujeme o *nějaké věci jako o existující v nějakém určeném čase a místě*, srovnáváme ji s *ní samou, jak existuje v jiném čase*, a podle toho pak tvoříme ideje *identity a různosti*. Jakmile vidíme nějakou věc na nějakém místě v nějakém časovém okamžiku, jsme si jisti (ať už je to co chce), že to je právě ta věc, a ne nějaká jiná, která ve stejném čase existuje na jiném místě, ať už jinak ve všech ostatních ohledech může být jakkoli stejná a nerozlišitelná. A v tom právě spočívá *identita*, když se ideje, jimž je připisována, vůbec nemění vůči tomu, čím byly v onom okamžiku, v němž uvažujeme jejich předešlou existenci, s níž srovnáváme přítomnost. Neboť nikdy se neseškáváme s tím a nepovažujeme za možné to, aby dvě věci téhož druhu mohly existovat na stejném místě ve stejné době; z čehož dospíváme ke správnému závěru, že ať už cokoli kdekoli v libovolnou dobu existuje, vylučuje to všechno ostatní téhož druhu a je tam samojediné. Jakmile se tudíž tážeme, zda je nějaká věc stejná či nikoli, vztahuje se to vždy k něčemu, co existovalo v nějakou určitou dobu na nějakém určitém místě a o čem v onom okamžiku bylo jisté, že to je se sebou totožné a ne jiné. Z toho plyne, že jedna věc nemůže mít dva počátky existence ani dvě věci jeden začátek; je přece nemožné, aby dvě věci téhož druhu byly či existovaly ve stejném okamžiku přesně na stejném místě, anebo jedna a táž věc na různých místech. Proto to, co mělo jeden začátek, je stejnou věcí; a co mělo od toho odlišný začátek v čase a místě, není stejným, ale rozdílným. Potiže kolem tohoto vztahu tu byly způsobeny nedostatečnou péčí a pozorností při tom, když mělo být dosaženo přesných pojmů o věcech, jimž je ten vztah připisován.

§ 2. *Identita substancí*. – Máme ideje pouze tři druhů substancí: 1. Boha. 2. Konečných myslících bytostí. 3. Těles.

Za prvé: Bůh je bez začátku, věčný, neměnný a všudy přítomný, a proto pokud jde o jeho identitu, nemohou vznikat žádné pochybnosti.

Za druhé: Vzhledem k tomu, že každý z *konečných duchů* měl svůj určitý čas a místo pro počátek své existence, vztah k onomu času a místu navždy určí každému z nich jeho identitu na tak dlouho, dokud existuje.

Za třetí: Totéž platí o každé *částičce hmoty*; když nedojde k žádnému přidání či odnětí hmoty, je táž. Neboť ačkoli se tři druhy substancí – jak je nazýváme – vzájemně nevyklučují z téhož místa, přesto je nemůžeme pojímat jinak než tak, že každá z nich nutně vylučuje kteroukoli téhož druhu z téhož místa; neboť jinak by představy a jména pro identitu a různost byly zbytečné a nemohlo by dojít k žádnému takovému rozlišení substancí nebo čehokoli jiného navzájem. Například kdyby mohla být dvě tělesa na též místě současně, pak by ty dva kousky hmoty musely být jedno a totéž, ať už jsou velké či malé; dokonce by musela být jedno a totéž všechna tělesa. Neboť ze stejného důvodu, že dvě částičky hmoty mohou být na jednom místě, mohou být na jednom místě všechna tělesa; a lze-li toto předpokládat, pak se tím ovšem rozlišení identity a různosti jednoho a více předmětů odnímá působnost, a toto rozlišení se stává směšným. Avšak vzhledem k tomu, že je logicky sporné, aby dvě nebo více věcí byly jednou věcí, identita a různost jsou vztahy a srovnávacími prostředky, které jsou dobře předloženy a intelektu k užítku.

Poněvadž všechny ostatní věci jsou pouze mody či vztahy, spočívající konečonců v substancích, bude možné posoudit identitu či různost v každém zvláštním případě jejich existence týmž způsobem; až na to, že v těch případech, kdy se existence věci uplatňuje jejich posloupností, jako třeba při činnostech konečných jsoucen, např. při *pohybu a myšlení*, jež tvoří souvislý sled posloupností, pokud jde o jejich rozmanitost, nemůže být zpochybná. Neboť každá ta činnost zaniká v okamžiku, kdy vzniká, takže nemohou existovat v různých časech nebo na různých místech, jako je to možné u stálých jsoucen, která mohou na různých časech existovat na odlišných místech; a proto žádný pohyb nebo myšlenka, zvažované v odlišných časech, nemohou být stejné, neboť každá jejich část má odlišný počátek existence.

jako o svém příteli, ale také s princem, jemuž vzdává hold pro jeho velkou čestnost a zbožnost – spojoval příběh, který kdyby sám považoval za neuvěřitelný, nezbytně by jej také musel považovat za směšný. Jak je zřejmé, princ, jenž ručí za tento příběh, a náš autor, který jej podle něho vypráví, oba dva nazývají toho vypravěče papouškem. A ptám se teď: kohokoli, kdo si myslí, že ten příběh stál za vyprávění, zda ten papoušek (a všichni jemu podobní), pakliže vždycky takto rozprávěl – a máme tu princovo slovo, že zmíněný tohle dělal –, zda tedy, jak říkám, by nebyl ten papoušek považován takovými lidmi za odrůdu *rozumem nadaných bytostí*? A nadto: kvůli tomu všemu, zda by nemělo být připuštěno, aby byli lidmi, a ne papoušky?

Neboť předpokládám, že nikoli samojediná idea myslícího nebo rozumem nadaného jsoucna vytváří *ideu člověka* v mínění většiny lidí, ale připojuje se k tomu také idea těla, majícího takovou a takovou podobu; a teprve je-li toto *ideou člověka* – jedno a totéž postupně se tvořící tělo, nikoli celé najednou v novém převleku –, musí právě tak jako teníž nehmotný duch spoluvytvářet jednoho a téhož člověka.

§ 9. *Osobní identita*. – Poté co tu bylo předesláno, jak zjistit, v čem spočívá osobní identita, musíme uvěřit, co představuje *osoba*. Myslím která je schopná o sobě uvažovat jako o sobě samé, jako o téže myslící věci v různých dobách a na různých místech; a to činí pouze díky tomu vědomí,⁸⁰ které je neoddělitelné od myšlení a – jak se mi zdá – které je pro ně podstatné. Je nemožné, aby kdokoli vnímal, aniž by přitom *vnímal*, že vskutku vnímá. Jakmile vidíme, slyšíme, čicháme, chuťneme, cítíme, hloubáme nebo něco chceme, víme, že tak činíme. Takto je tomu vždy, pokud jde o naše přítomné počítky a vjemy; a díky tomu je každý pro sebe tím, co nazývá *vlastním já*; v tomto případě se neuvažuje o tom, zda jedno a totéž já trvá dále v téže či v rozličných substancích. Neboť vzhledem k tomu, že vědomí vždy doprovází přemýšlení a právě ono působí, že každý je pak tím, co nazývá vlastním já, takže se právě tím odlišuje od všech ostatních myslících věcí a jen

⁸⁰ Měli bychom si zřejmě ještě zároveň připomenout, že jde o Lockiv termín (*consciousness*), ale také zároveň o nový pojem, rozdílný od koncepce Descartesovy (viz zde II, i, 19 a srv. mj. s I, iv, 20) nebo od tehdy běžného výrazu „conscience“ (I, iii, 8). – Pozn. překl.

v tom spočívá osobní identita, tj. totožnost rozumové bytosti. A jen tak daleko, kam až může toto vědomí sahát zpět k nějaké minulé činnosti či myšlence, tak daleko sahá identita oné osoby; je to totéž vlastní já nyní, jakým bylo tehdy; a právě prostřednictvím téhož vlastního já, spolu s tím jeho přítomným, které o tom nyní uvažuje, ona činnost byla tehdy provedena.

§ 10. *Vědomí tvoří osobní identitu*. – Zkoumejme však dál, zda je vlastní já totéž identickou substancí. Málo lidí by si asi myslelo, že mají důvod o tom pochybovat, jestliže tyto vjemy se svým vědomím neustále zůstávají přítomny v myslí, čímž by táž myslící věc byla neustále vědomě přítomna a – jak by se předpokládalo – byla by zřejmě vůči sobě jednou a toutéž. Ale to, co v tomto směru zdánlivě působí obtíže, je dáno tím, že toto vědomí bývá vždy narušováno zapomnětivostí; že v našich životech nikdy nenastává okamžik, v němž bychom měli celý sled všech našich minulých činností před našima očima v jednom zorném poli, a dokonce i nejlepší paměť ztrácí z dohledu jednu část, zatímco pohlíží na jinou. A my přitom někdy – a to dokonce největší část svého života – neuvažujeme o svém minulém vlastním já, protože se zajímáme o své současné myšlenky, nu a v hlubokém spánku nemáme vůbec žádné myšlenky, nebo přinejmenším žádné takové, které by byly spojeny s oním vědomím, jaké si všimá našich myšlenek v bdělém stavu. Pravím, že ve všech těchto případech má naše vědomí své přetřžky, a jakmile ztrácíme z dohledu své vlastní minulé já, kupí se pochybnosti, zda jsme touž myslící věci, tj. toutéž substancí, či nikoli. Ať už jsou odvívodněné či neodvívodněné, vůbec se netýkají *osobní identity*. Otázkou je, co tvoří tutéž osobu, a ne, zda tu právě vždycky myslí v téže osobě tafaž identická substance, poněvaž na tom posledním v tomto případě vůbec nezáleží; různé substancie jsou týmnž vědomím (pakliže se na něm podílejí) sjednocovány do téže osoby, stejně jako jsou různá těla týmnž životem sjednocována do téhož živočicha, jehož identita je při té substanci změně zachována jednotou jednoho pokračujícího života. Neboť právě totéž vědomí působí, aby člověk pro sebe sama byl sebou samým, a osobní identita závisí pouze na tom, ať už je to vědomí připojováno výlučně k jediné individuální substanci či je schopno přetrvávat ve sledu různých substancí. Neboť pokud si nějaká inteligentní bytost může vybavit ideu libovolné minulé činnosti s týmnž vědomím, jež o té činnosti měla